„ЗАСТАВА“ излази редовно: редом петком и недељом на целом табаку, а уторком, на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући гђе удове Мајна, лебарска улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 177. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 18. НОВЕМБРА 1892. ГОДИНА XXVII.

ИЗЈАВА.

Из разлога, што је према јасним установама §. 2. у савезу са §. 27. саборског устројства за промену саборског устројства доследно томе и за промену изборног реда нужна дозвола две трећине свих саборских чланова;

Из разлога, што је у предложеном нацрту за народно-црквени устав садржана и промена саборског устројства и изборног реда тако, да оне са осталим установама целину чине;

Из разлога, што је већ и за саму делимичну промену саборског устројства односно изборног реда потребна привола две трећине свих саборских чланова, а тим више донашање целокупног устава као што је предложени;

С разлога да је предложени народно-црквени устав примљен за основу специјалне дебате са обичном већином гласова: то ми тај закључак сабора за незаконит проглашујемо, али у пуном уверењу, да ћемо овај незаконити закључак у своје време порушити моћи, приступамо даљем саборском раду уз ову ограду.

У Сремским Карловцима 16. (28.) новембра 1892.

Стеван Јефтић с. р.
Ђура Цвејић с. р.
Др. Миша Михајловић с. р.
Др. Антоније Богдановић с. р.
Др. Богољуб Милетић с. р.
Др. Гига Авакумовић с. р.
Миша Мишић с. р.
Стеван Јовић с. р.
Јован Благојевић с. р.
Мата Косовац с. р.
Др. Милан Божески с. р.
Др. Ђорђе Красојевић с. р.
Др. Емил Гаврила с. р.

Нови Сад, 17. новембра.

§. 27. о устројству српског народно-црквеног сабора јасно вели, да се не може ништа измењивати у саборском устројству, ако на то не пристану две трећине саборских посланика.

Овај закон усвојен је на срп. народно-црквеном сабору 1875. г. и потврђен са највишег места. Закон је ту јасан и бистар, а у уставној држави сви смо дужни да се покоравамо законима.

По реченоме §. дакле — наш сабор није се никако смео упустити у специјалну дебату о уставу, ако на то не пристану две трећине посланика. Наш сабор броји свега 75 посланика, и по томе требало је апсолутно да се бар њих 50 посланика изјасни за промену устава, па да се пређе на специјалну дебату — а тамо, шта се догодило? У место 50, једва се са 37 гласова, против 35 решило, да се ипак на дебату пређе.

Саборска већина од два гласа преко закона усваја незаконитост. У другим државама и другим народима оваково се што не би догодило, а не верујемо да се икад и догађало, пошто је код других народа ретко наћи људи, који тако далеко иду против рођенога народа да не бирају средства, само да свој народ унесреће.

Историја парламентаризма забележила је и насиља и безакоња и корупција — на изборима, али у самом парламенту не верујемо, да је икада забележила ишта слична ономе, што се догодило на нашем сабору.

Хтети продрети једним предлогом и ако је против истога цео народ, није никаква реткост ни у нашем а ни у другим саборима. Није реткост због тога предлога на изборима употребити сав државни апарат, претње, глобе, новце и овоме слична, само да се задобије већина посланика. То смо виђали и о томе смо слушали. Влада н. пр. хоће да јој се усвоји овај или онај закон, а пошто му треба, законом прописана већина, тражи је на изборима. Насиља буде, безакоња буде изван парламента, али бар у самоме парламенту сачува се нека форма законитости: Већина гласа, онолика већина, коју закон изискује, а друго је питање, како је та већина постала.

Али да ће се ето још и то средство употребити, да се и онда кад нема већине у парламенту ствара, шта и како хоће, то се ретко видело, или ако се и видело, увек је после тога атентата на грађанску слободу, следовала — освета огорченог народа.

На нашем сабору догодило се оно, што се тешко икад игде догодило.

Ми не питамо: ко саставља и како се саставила данашња саборска већина од два гласа. Из незаконитости је постала, то стоји, али опет већина је, и с формалног гледишта: сачувана је законитост.

Кад се решавају на нашем сабору оне ствари, за које закон тражи само надполовичну већину и кад их данашња саборска већина усваја, можемо се опирати, можемо и не одобравати с многих и многих разлога, али не можемо рећи за те па и неоправдане и некорисне закључке да нису и законити.

Али кад у питању о саборском устројству, закон изречно тражи $^2/_3$ гласова — а данашња већина од 2 гласа, прелази преко тога закона, онда та већина на основу незаконитости хоће да силом наметне народу нешто, што народ неће и на што га нико не може присилити.

Ми опет кажемо, да су против опозиције чланови већине употребили најгора средства, дакле да су им забранили говорити, одстранили их из сабора . . . свему, свему би се били пре надали, него да ће на овај у хроници парламентарних незаконитости ретко виђени начин, погазити закон, закон који је сабор сам себи скројио, а испод којег стоји потпис Њ. Величанства, да је тај закон потврђен и да се по њему сви ми морамо владати — али се већина не влада по томе.

Зарекла се, да руши народна права и она хоће да их и поруши.

Али неће! . . Не може! Рекосмо да се по закону неби смело више расправљати о уставу, али се може. Има људи, који тако хоће, а пошто ти људи располажу силом и могу. Али данас говоримо, да се саборска већина онака какова је с м е борити против свога народа. Сме, јер иначе не би била онака, какова је — али не може сатрти народну свест, а док је будне народне свести не ишчезавају ни народна права!

Српски народ борио се против Анђелића, силом му наметнутог патријарха, борће се отпором и против свих незаконитих устројстава и оних људи, који на основу тих устројстава буду ма где изабрани.

Да, отпором и то одважним отпором, ако га устреба!

Велимо: а к о г а у с т р е б а, јер све оно што данашња, за овај посао, незаконита саборска већина ради и закључује на основу незаконитости неће имати све дотле важности, док ти незаконити закључци не добију потврду са највишег места — а ми не верујемо, не можемо и не смемо да верујемо, да ће се потврдити нешто, што се урадило тек онда, кад се онај закон омаловажио, којег је Његово Величанство потврдило још год. 1875.

ПОДАЈТЕ ШКОЛИ — ШКОЛИНО.

Школа наша много пати од тога, што често запада у мрежу себичних циљева. Да је ово истина, доказује и овај последњи сабор народно-црквени. Држим, да је било доста само ово споменути, па да сваки, ко је од истине, потпише ове речи, јер запостављање оних ствари, које се искључиво школе тичу, тако је очигледно, да га не треба светилом тражити или што би се рекло: злонамерно измишљавати. Наше школе и њихове уредбе, после 20 година, тек су сад пошле мало ногом, а до сад су увек у повоју биле, а организам, који је тако дуго у неприродном стању био, сам нам каже, да је у нездраву стању. Па на што су онда они звучни говори и духовита писања, да у нашој самоуправи црквено-школској треба много „зидати“ и „дозиђивати“, кад сва та „зидања“ и „дозиђивања“ у ствари школе не би ни први мраз преживела, а просто за то, јер то и није никакво зидање и дозиђивање, него су то неке занемарене зидине. Ја и опет велим, ако се хоће (а не само „мисли“) да се школи и њезиним радницима нов и лепши живот зајамчи, а оно нека зе одмах приступи делу, јер и осим тих ствари, које треба још преко саборнице да пређу, имасмо ми већ доста установа, које су може бити с добром намером смишљене и установљене, али се није х т е л о да у пракси одговоре досљедно ономе, како су замишљене. Код нас још нису та напредна времена, да школу можемо упутити на самосвојан правац и еманциповати је од црквеног уплива са свим, али и ако то не можемо или не ћемо, а оно можемо бар дати школи такав тип, којим ће достојно одговарати васпитној сврси, угледајући се у томе према добитцима у педагошкој науци у напреднијих народа, али је код нас баш у томе „камен спотицања“, што ту не ће данашњи меродавни кругови да независним мишљењем, у погледу народне просвете, имају пред собом једну светлу мисао: да народнвј просвети ударе чврст темељ и створе утрвену стазу, како се не би школа сматрала у нашој автономији као нешто споредно уз цркву. Јер до год буде те споредности, дотле ће школа увек патити од застоја и

ПОДЛИСТАК.

АРХИВ ДУБРОВАЧКЕ РЕПУБЛИКЕ.

IV.

Још би смо могли споменути толике силне свеске, које се искључиво односе на унутрашње, политичко, судско и административно уређење републике. Али, што се политичкога тиче, требало би најпре завирити у бечки дворски архив — па онда у овај, а што се тиче списа, који се односе на административно уређење, о њима ћемо говорити онда, када, по даноме обећању будемо говорили у опште о политичкој и администратпвној уредби — јер, што се тиче судске, било би излишно о томе и речи проговорити више после онога, што су писали светски правници, а од домаћих наши припознати научењаци Валтасар Богишић и Коста Војновић; а на послетку ми нисмо ни проучавали овај архив, па не би о њему могли ни казати што сталнога. Главна нам је намера била, да само предочимо стање дубровачкога архива у дворани данашњег поглаварства, те да потсетимо праве, искрене родољубе на њихову дужност, да се постарају, како нам овај архив не би пропадао, већ служио увек као најбољи, непроцењени извор учењу наше прошлости.

* * *

Овом приликом још неколико речи. Полазећи с тог гледишта, да би се за ово имала побринути дубровачка општина уз припомоћ свих родољубивих Срба и српских културних друштава, желети би било, да се у Дубровнику покрене и та мисао, а да се оснује народна библиотека, и то тако, када би општина набављала и куповала, по могућности све старе рукописе и ретка стара, штампана дела, па порадила да се овој народној библиотеци придодају и оне библиотеке римских манастира фратора Домениканаца и Франчишкана у Дубровнику. Не обзирући се за сада на то, да у Дубровнику имаде појединаца и то у доста лепом броју, који у својим библиотекама имају 3—4·000 свезака разноврсних дела, и врло ретких рукописа — не ћемо никада заборавити да у библиотекама речених манастира има сила рукописа, првих дубровачких књижевника, песника и музичара, која још нису издана, а која су, као н. пр. историчка дела Черве, Рести-а и др. увек била од велике потребе, а и помоћи историчарима познијих времена.

Добро је док се ови рукописи налазе у тим манастирима, добро је, док су ове библиотеке у рукама појединих Дубровчана, али, ако у Франчишкански манастир доведу силом фраторе из Италије, као што су их довели у Домениканског, ако ови фратори учине с овим архивом, као што су почели да раде Домениканци, да све списе и рукописе носе у Италију, ми ћемо још и то дочекати, да ће полице ових двеју гласовитих библиотека једног дана бити празне, као што су празне полице архива мљетскога манастира, који у своје време није заостајао иза архива дубровачкога. Мљетски архив опљачкали су језуите, онај Домениканских фратора Талијанци, а ако безбожне руке још не дирнуше и архиву Францишкана, захвалити је бурној свести ових фратора, к о ј и с е п р и з н а ј у С р б и м а.

Ми опет кажемо, да би о овоме морала промислити озбиљно данашња дубровачка општина, којом управља српска омладина, а на челу које стоји барон Гундулић, посљедњи потомак ове славне породице. Не верујемо и не ћемо да верујемо, да би се влада или клир овом опирао, правдајући се ваљда да то спада у њихов делокруг, јер у том случају општини и омладини друго не остаје, већ да штампају јавно споменицу и да кажу целом свету, како се и на који начин упропашћује наша архива и библиотека, и онда ће бити скинута завеса нашим противницима, и кривци ће одговарати пред гласом праведне историје.

Не заборавимо, шта се догодило становницима острва Мљета. На томе су острву велике шуме, које вреде неколико милиона. Према привилегијама стародревним, на те шуме имали су права црква и становници. Али кад је Аустрија год. 1869. истерала језуите, а језуити покрали све списе, па и злато са икона и опљачкали све олтаре божије, те су списе продали ономе, ком су требали, а држава предала шуме у властитост тако зване деманијалне власти, па не само што је забранила становницима, да без државне дозволе, не смеју ни једног стабла посећи, него им је наредила да и своје куће поруше или их купе, по што су сграђене на државном земљишту.

Становници су подигли парницу, одговарало им се, да покажу документе да је њихово, а они шта ће, кад су им покрали? Бране се правом старине, и ево 25 година траје та парница, а крај ће бити да се сви раселе. Тако се исто догодило и са дубровачком гимназијом. У доба слободе Дубровник је имао свој лицеј, обезбеђен фондом од неколико милиона фор. Паде република, а новци нестадоше. Није ни то доста. Лицеј је био смештен у дивној величанственој згради. Држава је одузела и у тој згради сместила болницу војничку. Тако је каже она насљедила од Француза. Али република је Французима уступила п р и в р е м е н о зграду за болницу, и тај се спис налазио у архиви. Данас га нема, а општина се узалуд позива на своје право, кад не може да га поткрепи писменим доказом, а сведоци су давно изумрли.

Све ово а и то, што има доста богатих а нештампаних рукописа, старих врло ретких књига и списа доводи нас до уверења, да би било већ крајње време, да се све ово и уреди — да се сачувају ове миле старине, јер не заборавимо како је прости случај хтео да ми данас имамо О с м а н а и д а с л а в и м о Г у н д у л и ћ а, к а о п р в о г а с р п с к о г а п е с н и к а. Прости случај, што су то дело преписали и у препису ишло од руке до руке, док није доспело у штампу. А да не беше тога, зар би ми данас и знали, да смо имали онога Гундулића, коме цело Српство и Словенство подиже споменик? Колико ли је на тај начин заборављено генија, колико нам је пропало бесмртних дела? А колико их још има у дубровачким архивима и библиотекама, за које не знамо, и ако се за времена не постарамо, за које нећемо никада знати?

од разних застарелих а нецелисходних установа, које не ће за тим ићи, да ју слободну пусте из окова преживелости, него ће јој границе слободе, а према томе и васпитног успеха, све већма сузити, помоћу непозваних и непрактичних фактора.

Време је већ, крајње је време, да се у овоме еманципују мишљења оних, који су народном вољом подигнути на та угледна места, да народу и његовом потомству „скину с чела облаке“. **Т—ц.**

Поглед по свету.

— У седници аустријског царског већа од прошлог петка устао је младочешки посланик г. Брворад, те је жестоко критиковао Немце, који су криви бурним призорима прошле седнице. „Последња расправа, он рече, доказује апсурдност данашње политике и потребу да се оствари чешко државно право. Питање, да се и за Чешку именује министар, не схваћа као питање система, већ као једну дужност, коју мора извршити Тафе на основу његова обећања, данога још 1879. г. Брани опште изборно право. Други младочешки заступник говорио је против основе, да се у Будимпешти гради зграда за делегације; брани Русију и побија све противнике овог колосалног словенског царства. „У Русији, рече он, може свако, па и најсиромашнији сељак, да се потужи своме цару, а у нас се румунска депутација, састављена од првака румунских није цару припустила.

— 11. о. м. отворио је краљ талијанску комору. У престоној беседи споменуо је и ђеновске свечаности, које су стекле пажњу и поштовање цивилизованог света према Италији. Италија је, рече, залог мира а са свима државама живи у најпријатељскијим односима. После овога прешао је краљ на — финансије, на ту тачку, која је од двадесет година овамо све то већа рана на телу државноме. Краљ је обећао да ће он и његова влада учинити све могуће да се побољша финансијално питаље — али сви опозициони листови мало држе до тог обећања, пошто у беседи није смело ни ивостати, а пошто се ево 20 година узалуд обећава....

— „Journal des Debats“ расправљајући о говору немачког канцелара, грофа Капривија, којим је хтео доказати неоснованост Бизмаркове тврдње због фалсификоване депеше, овако завршује: „Само треба прочитати акт, којег је Каприви читао са трибине и уверити се, да је и он проста а „подла“ превара, сличан фалсификованој депеши. Бизмарк је ту најбољи сведок, као кривац који признаје кривицу. Habemus confitentem.

ГОВОР МАТЕ КОСОВЦА

НАРОДНОГ ПОСЛАНИКА
У СЕДНИЦИ СРПСКОГ НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРА
од 10. новембра о. г.

Славни саборе! Кад у овој важној ствари узимам реч, то морам одмах приметити, да нећу говорити о правним одношајима наше народно-црквене автономије, пошто су о томе позванији од мене своју већ рекли. Ја хоћу да говорим о просветној страни наше автономије, и да ту страну по својим слабим силама и расветлим. И кад то чиним, онда одмах примећујем, да је главна циљ сваког народа, његово народно одржање. За то одржање сваки народ подноси силне жртве у томе уверењу, да искупљује оно што треба, да искупљује самог себе.

И кад то правило важи за све народе, онда важи и за наш народ, који је за то одржање принео силне жртве. Далеко би нас одвело кад би све то претресали, па с тога примећујем само толико, да се наш народ онако, да није постидан, а то је тек добра поука за нас у данашње доба. Но то ћемо видети у даљем току говора, па с тога прелазим преко тога, да дођем тамо где треба.

Сви наши противници гледали су главну обрану наше народности у нашој светој вери православној и нашој цркви; и онда није чудо, што је на њу увек била и најљућа навала, али онда није чудо, што је она најжилавије и бранена. Слобода је значила часни крст, а часни крст слободу, па су онда та два знамења и била оне светиње, које су наш народ у борби напред кретале, а које су наш народ у овоме челичили. И наш је народ победио у тим временима, јер његову цркву, његову прадедовску веру, није могао нико оборити, пошто је и једна и друга вечна и непромењива.

Али знамо, да наука дели човека на његове три главне стране: на физичку, интелектуалну и моралну. Према тим главним човековим странама, наука је уредила и човеков развитак, а према томе и човекове потребе, јер само је оно потребно, што томе развитку служи, јер се само тако напредак дотичног потпомаже. И што важи за поједине људе, то важи и за поједине народе, па се онде тако и ради. Сви народи раде на томе, да се што већма за живот спреме, да се просвете, те да тако могу са својим суседима, а где-где и са својим противницима одржати утакмицу, јер у тој утакмици гледа свој спас, пошто је наука истакла правило: да онај народ има живота и будућности, који зна живети, који се за живот спремио.

Јесте господо, на основу тога правила ето се још из почетка повео љути културни бојак и тај се није свршио, тај се води све жешће и жешће, и сви ови други бојеви ма које врсте, нису ништа друго него само одушке те културне борбе, којој је лозинка: ко је просвећенији тај је и јачи. И та лозинка је чиста и оправдана и збиља ће онај народ и победити, који буде просвећенији, јер су напредак и просвета сигурни весници лепше будућности једног народа. И благо свакоме народу, који има таке веснике.

Али, славни саборе, ми смо већ поставили правило, да и за наш народ важи оно, што важи и за све друге народе. Према томе онда и он мора рачунати са том културном борбом, и он мора на њу бити спреман; и наш народ мора себи створити оне светле веснике своје лепше будућности; и он мора створити свој напредак и своју просвету. Јесте, своју просвету, која ће му подићи здрава, разборита и племенита колена, која ће га изједначити са пријатељима и непријатељима, која ће га за живот спремити, па да живота има.

Но положај нашег пећеничког народа је јединствен, па према томе мора за своје одржавање употребљавати и јединствена средства. Али онда је сасвим јасно и појмљиво, да и наша просвета мора узети ванредан правац и ванредан ступањ, па да буде кадра за обрану нашег народа учинити оно, што данас иште његов ванредан и тежак положај; и ако то нама и нашој просвети пође за руком, онда... онда ћемо имати будућности; а ако тога не буде, онда... онда ћемо наћи гроб свој у своме незнању, онда ћемо подлећи у културној борби!

И сада настаје питање: у коме правцу треба да се развија наша потреба да се успе? На ово преважно питање лакше ћемо одговорити, ако се мало у натраг винемо; ако проучимо наше прво просветно стање, које је засновао још наш први учитељ и просветитељ. Он је под окриљем наше цркве а помоћу њене науке утврдио основ наше просвете, која је имала да негује све особине нашег народа, и то постепено, као што се и приличи. И на томе основу се после наша просвета развила до необичног степена у свима правцима и гранама. Остатци те културе су и до нас допрли, те им се дивимо, а основ те културе је сачуван, па онда треба да га пригрлимо и чувамо као зеницу ока.

Ето тиме је обележен правац и данашње наше просвете и ми треба да у томе правцу и радимо. Треба наш народ да се развије телесно, те да је здрав, па да је и задовољан; јер само здрав човек може радити, а у раду је задовољство. Треба да је наш народ умно развијен, те да је дорастао свима пословима, па да потпомогне своју књигу, трговину, занат, земљорадњу и т. д., па да створи своје благостање. Али сваки његов рад, свака његова помисао, тежња и жеља, треба да је на племенитом моралу заснована. Дакле наша црква треба да на све то упливише оним божанственим каноном — човековом моралном страном. И кад то све учини, онда је ударио добрим правцем и благо њему! А што је сила непријатељска већа, то треба да је и ступањ наше просвете већи, а тиме је све речено.

Али, господо, ми видимо, да народи око нас своју просвету шире путем својих школа, листова, разних друштава и т. д.; а по оном нашем правилу, да све то важи и за наш народ, те би онда требао и наш народ да све то има, па да може одржати културну утакмицу са осталим народима. Па како ми у томе погледу стојимо. О, ја би најсретнији био, да на то питање нигда и не номислим, јер кад то чиним, онда ми се стегну моје груди, јер видим сам јад. Та ми никаквих просветних завода и немамо, до ли то мало неуређених школа, о којима баш мало ко бригу води. По себи се разуме, да сада није место решавању о уређењу тих школа, али је свакако место осигуравању правне стране тих школа, осигуравању, да могу остати под окриљем наше свете цркве, да могу остати српске народне, али вероисповедне школе, да као такове развију нашу просвету у ономе правцу, кога смо мало час обележили. И с тога ме, господо, и боли, да ево три дана говоримо о уставу, који треба да осигура и независност наших вероисповедних школа, па и опет нико ни да би речи рекао о тој сиротици, која се изгубила у разним правима, која су овде набројана.

И баш због тога, што су школе још једини извор наше просвете, дакле једини услов нашег опстанка, сва је моћ наших противника против ње окомљена. Ми видимо, да је силан број наших школа покомунаљен, ми видимо, да учитеље гоне у државни мировински фонд; ми видимо, да се уносе неки предмети и језици у сам наставни план; ми видимо, да се подижу државна забавишта — једном речи: ми видимо, да власти агресивно утичу у наша права око школе и просвете.

Природна последица тога биће та, да ће тако школу и њен рад потиснути са оног њеног правог правца, српско-православног основа. Али је онда природна посљедица и то, да ће наша просвета ударити другим правцем — правцем, који ће поткопати наш опстанак, ту крајњу цел свеколиког нашег рада.

Па кад се све речено добро проучи, онда се види, да је главна страна наше автономије, та њена просветна страна. Ако се та страна потпуно обезбеди, ако се та страна како ваља уреди, то онда можемо с поуздањем погледати у очи наше наводне будућности. Али ако се то не учини, онда и све најбоље автономне уредбе не ће много важити. Могу се уређивати права народа и права јерархије на све могуће начине, па и опет не ће бити ствари поможено. Наша народна индивидуалност не ће бити осигурана, а кад то није, онда није осигурана ни народна автономија. Та шта вреди народна автономија за оне наше крајеве, у којима је наш народ под притиском туђинске културе отишао у туђинско јато?

С тога је и одбор петнаесторице требао сву тежину свога рада на то питање положити. Да је он предложеним уставом створио могућност повратка наших покомунаљених школа (види §. 7. устава), да је одстранио туђ уплив из наших школа, да је обезбедио битисање срп. нар. вероисповедне школе а по томе и просвете у већ обележеном правцу, ја би био умирен. Јер школа је позвана, да образује и васпита народу народ, а цркви верне, и она би онда то и чинила, а тај би подмладак био свестан својих права и дужности, па би их бранио. Мене онда не би плашило постављање овог или оног автономног органа, јер тај би вршио своју српску дужност, па ма он како био постављен, но што би у томе духу био образован. Он би био Србин и ништа друго, јер за друго што према своме образовању не би имао воље ни спреме.

Но ако то страно утицање у наше школе и даље остане, онда ће и наша просвета поћи другим правцем, али ће онда и наша омладина бити образована у другом духу. Према томе ће она онда мислити и радити, али ће онда и наша автономија имати од ње слабе користи. Тако ће увек радити туђински, јер ће туђински мислити и осећати, па ма их на така места постављали и најслободнијим изборима. Очување дакле наше автономије не лежи у самом автономном уређењу, него лежи у образовању нашег народа, па онда треба око тога и настојати, па је то основно начело требало међу осталим основним начелима у уставу свакако и утврдити. (Овде стадоше са противне стране викати: „На ствар!“ Говорник настави, а противнички гласови опет: „На ствар! О томе ће бити говора после.“ Ту и патријарх рече: „О школама ће се говорити, док о њима дође предлог.“ Тада ту говорник стане, одустане од даљег говора, изјавивши се за Јовићев предлог. Довде је дакле говорник свој говор изговорио, па је онда прекинут и даље није могао говорити. Но ми доносимо и неизговорен део говора, да се види целина, даље да се види, да је говорник о најстварнијој ствари говорио и да се види каква је слобода говора на нашем народно-црквеном сабору.)

И кад то стоји онда је била најсветија дужност одбора петнаесторице, да ту ствар утврди, тако, да наша школа буде вазда српска народна вероисповедна школа. Та узмимо у обзир само физичне законе па ћемо видети, да се гладан човек наједе онога што добије. Е па тако је то и са душевном храном, јер и ту се задовољава са оним што добије. И као што после физична храна своје чини, тако исто и душевна храна своје чини. Исто после тако чини и ради, и то све у том уверењу, да он најбоље ради, да баш тако мора бити. И томе се не треба чудити, јер суд на оно вазда мириши чиме се први пут напуни, а човек онако осећа, како је образован и васпитан.

Та има толико примера, да су толика племена напустила своју народност само за то што се за ту нису васпитали. Они су васпитањем примили туђе мане и врлине, то им је постало њихова природа, они су постали оно за што су спремљени. Но не треба ићи далеко, него узмимо само то у обзир, да се наше женске из виших кругова листом за туђина удају, само за то, што оне туђински мисле и осећају, јер су тако васпитане, но на жалост то се већ познаје и на нашим многим мушким члановима за то, што је и њихова српска свест помућена.

Ово су да како били поједини чланови, па нам је толико нашкођено, а шта ли ће тек бити, кад то не буду изузетци него кад то буде правило. А да ће то постати правило сведочи уплив државних власти који се шири у споменутим правцима у нашим школама. Сад кад се узме то да ће се тај уплив и даље ширити, ако му се основним законом на пут не стане, то ће се онда постићи, да ће се васпитање наше деце кретати у сасвим противном правцу, који ће нашу народност разрушити и који ће на тим ужасним рушевинама од Србина туђина створити, а то ће бити, јер ће деца похађати туђинска забавишта, туђинске основне школе, туђинске средње заводе па ће после бити туђини.

Немојмо се, господо, варати јер државне власти ће нам све дати на црквеном пољу, само нам неће дати школу, то је требао имати на уму одбор петнаесторице, па је онда требао то и спасти. Тек тако би извршио своју праву задаћу, коју му налаже само време и сам наш положај, али он најосновније начело наше автономије наше школе у уставу није утврдио, онако, како то сама ствар иште.

Међу тим то је и с тога требало учинити, пошто ми видимо да и наше власти слабо хају за те школе, јер ено нам уведоше у школе мађарски језик и заведоше забавиште, а наше власти се и не макоше. Све су се јерархије ухватиле са владом за очи, а наша се није ни показала. Међу тим кад дође до деобе права она тражи опет све за себе, а наравно дужности су споредна ствар. И збиља, да није наших учитеља и наших опћина, ми до данас не би никаквих школа ни имали. Учитељи су сиротујући школе бранили и одржавали, а опћине су школе издржавале и одржавале. С тога би требало сву власт пренети на те опћине, па ма то за г. Полита и протестантизам био. Међу тим то не стоји, јер наше опћине имају права на најширу автономију, већ по својој прошлости. Скоро све друге чињенице у нашем народу су клизале са правог пута, свако признање узоритим изузетцима, али наше општине нису нигда то учиниле. Шта више, оне су у најтежим часовима браниле наша народна права, па чак и права наше јерархије.

Но ми знамо, да за подизање и издржавање школа треба новаца, па знамо и то, да наш народ баш тога нема. Па с тога наше школе и рамају а рамаће и у будуће, јер где нема огња не може бити ни дима. С тога се одбор петнаесторице и за то требао постарати, а то је врло лако могао. Требао је правовољано уредити руковањем нашим добрима, па било новаца толико, да би могли све наше просветне потребе подмирити. Јер кад би се тим добрима руковало како треба, нама би годишње остајало чиста новца по милијуна, а са таком се свотом тек даје нешто учинити.

То наравно и државне власти знају, па им је милије чак и то, да то имање и доходци од тог имања оду ма на што. Али будимо искрени па признајмо, да ће власти допустити, да калуђери позобају то имање, а да им се даде да они позобају наше школе и нашу просвету, да позобају нашу народност, а то одбор петнаесторице није видео или није хтео да види.

Ја још једном, господо, понављам, да је просветна страна наше автономије најглавнија и да је за њу најмање урађено. Но што је одбор петнаесторице пропустио, то треба да уради сам сабор. И с тога се преосвећена господо узвисите на висину са које лебди дух св. Саве, а ви се посланици узвисите на висину данашње културе, па спасите правну страну српске народне вероисповедне школе.

Ја сам своје рекао.

Српски народно-црквени сабор.

Седница у понедеоник 16. новембра.

Дакле одлучено је. Дан и час, на који се толико изгледало и очекивало, дошао је, али не да засветли, него да даде једну црну пегу више у нашем автономном животу. Црна је то пега пак за то, што се не пази на законити ред и рад. Преко реда и незаконита је данашња седница већ и за то, што је заказана у 10 сати, а отворена је у $11^1/_4$, а то само за то, да могу стићи и болни и један накнадно изабрани, те да и они могу помоћи у обарању тешком муком стечене народне автономије. И збило се тако. У последњем часу стигао је Пејиновић, грачачки новоизбрани посланик место Буда Будисављевића; његов предати мандат био је први и једини поднесак у данашњој седници, те се одмах прешло на дневни ред, на коме би имао реч известилац, г. Јосиф Јагић. Но пре њега најпре је у личној ствари проговорио др. Ника Максимовић, одговарајући дру Вучетићу, па онда опет др. Вучетић њему. По том је г. Јагић као известилац узео своју завршну реч.

Ови последњи говори нису за данас од толике важности, да је вредно о њима опширније говорити Толико се пак може рећи, да се г. Јосиф Јагић трудио, да известиочевој дужности што боље одговори и да приговоре од стране опозиције бар колико толико обеснажи; али му то није пошло за руком. Много је важнији резултат данашњега рада, а то је гласање, да ли да се поднети предлог за народно-црквени устав (јединствени статут) усвоји за основу специјалне расправе или не.

Пре формулисања предлога за гласање, поднео је др. Малешевић са 10 другова писмен предлог, да се саборска седница претвори у конференцију,

услед чега председник одмах нареди, да публика изиђе. У овој саборској конференцији изнето је питање о гласању: како се има схватити 27. параграф устројства, који за промену устројства прописује већину од две трећине укупних гласова, да ли тако, да одмах има бити две трећине или при специјалној расправи и у трећем читању? Чланови радикалне странке одмах су изјавили, да је већ за ово прво гласање нужно две трећине гласова, јер се тиме казује, да ли смо за промену у овом духу. На против чланови клерикалне странке, са дром Ником Максимовићем на челу, доказивали су противно томе: да је за ово гласање нужна обична већина. Уз њих су у том пристали и чланови либералне странке, али се није дошло ни до каквог закључка.

После конференције отвара патријарх седницу и формулише питања, по којима се има гласати: 1. на редакцију одборску; 2. на предлог дра Илије Вучетића; 3. на предлог Ст. Јовића; 4. па предлог барона Јована Живковића. Пошто се тражило поименично гласање, то је поименично гласање и одређено и резултат је био ово: За предлог одбора 15-рице гласали су ови: владике Нектарије Вршачки, Мирон Пакрачки, Никанор Темишварски и Михаило Горњо-Карловачки; посланици: Ђура Бекић, прота Влаховић, прота Вукадиновић, прота Грбић, Дракулић пензионирац, Живковић предстојн., Зака Милан бивши солгабиров, а сад посланик на угарском сабору, Јосиф Јагић адвокат, Стева Јовановић судац, игуман Јорговић, Јустин Коњовић, прота Кузусаревић, др. Ника Максимовић, поп Мајсторовић, прота Мађаревић, др. Тоша Недељковић, поп Новаковић, поп Перкаћански, Душан Поповић солгабиров, Стеван В. Поновић школски референт, Коста Радослав судац, Рогулић адвокат, архимандрит Руварац, Ружић патријархов зет, Слепчевић, А. Стојачковић, Дане Станковић, поп-Емил Степанов, (Гласови иронично: Живио! Живио! Он одговара: Фала! Гласови: Виловска кобила, шешир!!), Теодоровић, Шорак, прота Штековић, прота Ћирић и ново-дошавши посланик Пејиновић, који тешко да зна и на што је гласао, јер није могао ни прочитати предлога, јер га као непосланик није добио, а у новинама још није цео ни одштампан. Укупно са владикама гласали су дакле за предлог њих **37**, од којих кад се одбију 4 владике, остају **33** посланика. Противу предлога гласали су ових **35** народних посланика и чувара народне автономије: др. Гига Авакумовић, Јован Благојевић учитељ, др. Богдановић, др. Богољуб Милетић, др. Милан Божески, др. Илија Вучетић, Никола Гавела, др. Емил Гаврила, др. Живко Богдан, Деспинић, поп Димић, Добровићи Исидор и Анастас, Евђен Думча потпредседник саборски, поп Максим Живковић, барон Јов. Живковић, Стеван Јефтић, поп Александар Јовановић, Стеван Јовић, Мата Косовац учитељ, поп Крајновић, др. Ђорђе Красојевић, др. Стеван Малешевић, др. Богдан Медаковић, поп Мих. Мишић, др. Миша Михајловић, поп Михалџић, прота Николић, Лаза Обреновић, Никола Павловић, Петровић, др. Мих. Полит, прота Дане Прица, поп Душан Радуловић, др. Ђура Цвејић.

Бележимо укупна имена ради вечне успомене, нека народ види, ко му је бранио автономију а ко јој је гроб копао.

Пошто је гласање свршено, патријарх проглашује закључак, да је већином гласова усвојен одборски предлог за основу специјалне расправе.

На то одмах устане др. Миша Михајловић и с позивом на пословник рече: „Славни саборе! Параграфом другим саборског устројства, постао је онај део изборног реда, који о изборима за сабор говори, саставним делом тога нашег устројства саборског. Параграфом 27. одређено је пак, да се саборско устројство и као целина, и у својим појединим деловима може мењати, тек уз приволу две трећине свих чланова сабора нашег. По том је очигледно и јасно, да је и сама принципијелна дозвола, да се устав мења, везана за две трећине саборских посланика. Према томе дакле јасно је и то да за закључак сабора: да се устав овај прими након генералне дебате за основу специјалне расправе, исто тако мора бити донесен са две трећине свих чланова сабора. Међу тим испало је друкчије. Сабор овај донео је таки закључак са простом већином од два гласа. Тим актом повређено је једно кардинално начело нашег законитог круном санкционисаног саборског устројства, и ступило се на клизаво поље незаконитости. Ми тај закључак сматрамо актом насиља, актом незаконитости. Немогући сами нашим излазом из сабора спречити даље незаконитости и конзеквенције њихове, ми остајемо у сабору уз ограду, а сву одговорност бацамо на оне чланове сабора, који је починише или јој помогоше. Ја молим славни сабор, да се изјава ова од мене и другова радикалног клуба потписана у записник данашње седнице уведе.

Изјаву ову доносимо на првом месту.

Патријарх: По пословнику §. 44. противу закључака не примају се никакви протести, с тога ваш протест не ће ући у записник.

Др. Ђорђе Красојевић: Ово није формалан протест него изјава и та мора ући у записник.

Патријарх ставља на гласање: који су за то да ова изјава уђе у записник нека устану.

Устају сви у обе опозиције.

Патријарх: Мањина је, дакле неће ући. Пошто је већ 2 сата, затварам седницу и пошто нема ништа на дневном реду, заказаћу идућу седницу писмено на црним таблама. (Гласови: „Где је предлог др. Нике Максимовића, што је рекао да ће поднети, да се овај операт, пошто се прими за основу специјалне расправе, да се упути одбору на ново редиговање?“ Одговара: „Закључена је седница, не може се више говорити.“ Др. Малешевић: Ко с ђаволом тикве сије, самом ће се обити о главу!)

Ето, тако је свршена данашња седница, а према њој може се судити, како ће и даље поступати клерикали.

СРПСТВО.

Србија. Опет су учестали министарски укази, којима се многи чиновници или разрешавају, или отпуштају из службе. Све ове указе данашња привремена либерална влада оснива на онај несретни §. 76. за којег би најбоље било да и не постоји, јер се по томе §. могу одпустити из службе сви чиновници, а да се и не траже узроци. Сам здрав ум довољно каже, да се нико не сме казнити, док му се не докаже кривица, а без кривице толико породица оставити у сред зиме без хлеба, то је врло жалосно. На послетку тај §. не би имао наћи места у држави, која има онакав устав, каковог га има Србија, јер он даје силу власницима и с њиме у руци могу они располагати грађанском свешћу чиновника онако, како они хоће. А ми држимо, да су и чиновници грађани, који морају испуњавати своје чиновничке дужности — али хоће ли или не ће пристајати уз владу и одобравати њезин рад, у том код њих мора одлучивати њихова савест — и нико други. Данашњи чиновници, које српска влада отпушта или премештајима прогони, највећим су делом противници владе. Али извршују поверене им дужности. Ако су само с тога кажњени, што неће да пристају уз либ. програм, онда је то за данашњу владу врло жалосно и она тиме изиграва своје име, којим се и назива, јер либерализам не сме на то ићи, да силом и друге привуче оној странци, у коју ови неће да стоје. На послетку ова и овака пракса са чиновницима имаће врло ружних посљедица, јер ће у земљи они изгубити углед. Савесни ће се прогонити, а пузавци унапређивати и све на штету државе и народа. Не заборавимо, да су на овај исти начин прогонили и бесмртнога Јакшића, премештајући га из једног у друго место, док у големој сиротињи није потражио лека своме очајању у пићу — и тако на жалост целог Српства истоме и подлегао.

— „Нова Преса“ јавља, да ће руски посланик у Београду г. Персијани бити премештен, а замениће га г. Јастребов генерални руски консул у Солуну.

Босна и Херцеговина. Од срп. пев. друштва „Слоге“ у Сарајеву примили смо позив на беседу, за 14. (26.) о. м. у дворани позоришне зграде, а у корист друштвенога фонда. Програм беседе је овај: I. део: Уздисај од Милчинског, пева мешовити збор; Анђео Срба од др. Ј. Пачу-а, пева мушки збор; Смрт Реље од Пазара пева уз гусле г. Ристо Максимовић, друштвени подпредседник; Вече тихо од Димитријевића, пева мешовити збор; Српске нар. несме од Милчинског (смеса) пева мешовити збор. — За овим долази представа: Француско-Пруски рат у 1 чину од К. Трифковића. У II. делу су игре и то све српске народне игре, осим три стране.

ДОПИСИ.

Беч. Пре неколико година залеже се у грудима овдашњих Срба замисао, да подигну себи цркву и школу. Свако се овоме обрадовати морао, јер је особито овде у Бечу српска црква и школа од преке потребе била. Већи део Срба који се овамо доселио, заборавио је временом своје лепе обичаје а туђе поприма̑о. Немајући своје цркве, те похађајући туђу, све је хладнији и хладнији према својој вери постајао, а по томе и према народности. А како ли је тек са дечицом српском. Васпитана у туђем духу, по школама немштином напајана, свој лепи језик и народност но знајући ништа или врло мало. Нема кога, ко би их поучио и са повесницом српском упознао. Отац зар?! Та он је скоро све позаборављао. Учитељ? Та то је Немац. Он му тек неће причати о лепој српској домовини, о св. Сави и Немањи, о Марку и Милошу, Доситију и Вуку. Тако је на жалост у више овдашњих српских породица. Али има и таквих, које је љуто болело гледајући, како им деца расту и јачају, а како мало своју веру и народност познају. Да би томе злу доскочили, састадоше се договорише се и братски прегнуше, да себи цркву и школу подигну. Немајући доста новаца, а знајући да Србин Србина ни у највећој беди изневерити неће, потражише од својих помоћи. Браћа се браћи одазвала. У Бечу се гордо уздиже српски храм вере и просвете, да прегрли своје и од туђе навале брани. Хвала вам браћо Срби у Бечу, који јуначки све препоне савладасте, а топла хвала и вами остала браћо српска, који својим прилогом у невољи помогосте.

Црква и школа коштају 140.000 фор. 90.000 ф. је имала црк̑в. општина а 50.000 ф. је пало као прилог. Чим се зграда зидати почела, одмах је и статут склопљен и власти на потврду поднесен био. Магистрат бечки немајући ништа против, пошље га у Черновиц министарству да га и оно потврди. Митрополит нехтеде, док се у статуту непромене да свештеника непотврђује конзисторија већ митрополит сам. Када је митрополит непотврђен статут магистрату натраг послао онда и овај промене тактику. Дозове председника црк̑в. општине српске, овдашњег уваженог и обљубљеног трговца г. Ђоку Остоића, те му изјави: да ће магистрат само тако статут потврдити, ако српска црквена општина све остале православне грађане у Бечу, као: Рушњаке, Чехе, Пољаке, Русе и т. д. у своју општину прими. Председник је одговорио: да су врата српске цркве сваком отворена и да ће српски свештеник уз достојну награду и све функције обављати, али им гласа у општини не може дати; јер кад би их у општину примили, то би они Србе надгласали и из општине потисли. И тако би они, не жртвујући ништа, о српскоме новцу и зноју, сазидану цркву и школу присвојили. Срби су сами радили, српски зној и новац је уложен, па за то мора и српска црква и школа бити. После тога је још много пута ишао председник и магистрату и министарству и увек је један и исти одговор добио: Па кад је тако, немамо ништа против, ове недеље ћемо вам статут потврђен натраг вратити — па никако. Ове недеље ће, како чујем, ићи председник Његовом Величанству, самом цару, да му се потужи, како власт никако неће да потврди статута, и како због тога не може цркву, која је већ сасвим готова да отвори. Надамо се да ће цар праведној жељи српске православне црк̑в. школ. општине задоста учинити.

Јеленко.

Панчево, новембра. (Избор учитеља за српску вишу девојачку школу). 1. нов. је обављен горе споменути избор, којим ћемо поштовану читалачку публику да позабавимо. Може бити да се не би тога посла латили, али нам налаже дужност, о којој се ни пошто огрешити не смемо, особито сада кад се тиче банатског мезимчета и на далеко чувене више девојачке школе, из које је српска препарандија негда имала своје најбоље ученице.

Избор учитеља или као што се вели учитељског помоћника, за панчевачку вишу девојачку школу од врло велике је важности; јер ће се њиме школа ова подићи или спустити, а још и друго нешто, што ће се из овог дописа видети; но као да се овоме избору слабо помагала вредност, јер да се помагала, не би овако испао, као што је, а кад је овако испао не сме нам се замерити ни с које стране, што ћемо пружити прст на све оне факторе који су криви.

У првоме реду указујемо на високи Школски Савет и на његова референта, а ево за што: Патронат српске више девојачке школе захтевао је, да се распише стечај на упражњено место учитеља смрћу учитељице Бугарскове, но Школски Савет нашао је за вредно да тај стечај не распише, него да креира ново место, управо Школским Саветом во времја оно укинуто место, на ново да оживотвори. За што је тако Школски Савет урадио, то је његова ствар, најпосле ако хоћемо на што, имао је право и није. Имао је право, што је то четврто место на ново успоставио, а није имао право, што није стечај расписао и на друго место, но то се првом приликом да поправити ако се хоће, а ако се неће, ту је сабор, а ту су и посланици, те могу ургирати, што држим да неће бити потребно, но добро је имати на уму, за то и спомињемо.

Сад како било, да било, стечај је био расписан за учитељског помоћника за овд. вишу женску школу. Рок је истекао, кандидација беше готова и послата овдашњој српској црквеној општини ради избора. Чим је кандидација приспела одмах се дознало и како је испала. Ево како: 1 Јелена Лујановићева, изабрана учитељица на државној вишој девојачкој школи у Сегедину; 2. Даница Вујашковићева, учитељица ручног рада у Панчеву и 3. Влада Каракашевић, учитељ у овд. основној школи.

Нама је упало јако у очи то, да међу кандидатима не видимо ама ни једнога са српске препарандије, него све са државних Прва је свршила у Пешти, друга у Суботици, а трећи у Бају. Можда ће се рећи: па ваљда није нико компетовао, који је српску препарандију свршио, јер се неда ни замислити, да ће г. Вукићевић, који у ШС. води главну реч, своју препарандију толико омаловажити и туђу препоручити; томе одговарамо на питање, да је био, колико је нама познато један. Да ли се може оправдати поступак ШС. што је ма и овог једног компетента са српске учитељске школе превидео?

Сад да идемо даље.

Са црквеном општином бићемо кратки.

Скупштина се отворила, и по што је констатовано, да је довољан број скупштинара, прешло се на избор. Изабран је један одбор, који је имао да испита сведоцбе молилаца. Тај је одбор предуго остао и по што је потпуно исцрпао ствар, изнео је пред скупштину и предложио као најбоље квалификовану гђцу Ј. Лујановићеву.

Сад је наступило гласање листићима (дакле тајно гласање). Кад је и то било готово, видело се, да је предато 75 гласаница, и од тих је добила најбоље квалификована и од ШС. и од стране мало пре поменутог одбора препоручена гђца Лујановићева само 22 гласа.

Г. Емилу Степановом

тителском пароху и посланику народном на срп. народном црквеном сабору у Срем. Карловцима.

Оче Емиле! Дође суђени час, да и ми Шајкаши синови српске мајке, рашчистимо са пузавци и превртљивци, да рашчистимо са онима, који су баш по вашим речима посланиче свакојаки, да рашчистимо са вама, јер сте баш главом ви тај који се играсте са поклоњеним вам поверењем народним.

Зар је то оче Емиле, ваш политични морал, да једно говорите, а друго чините и ускачете тамо, где вам места није?! Зар се оче не сећате више ваших сопствених речи, да ће те на сабору, ма и сами остали, достојно бранити права свога доста искушаног народа, јер, тога вас је ради, српски народ тамо послао и своје вам поверење дао! Та тога ради клесте се и небом и земљом и свим што вам свето тада беше, клесте се својим поштењем, здрављем и животом, па најпосле и оним, што је без сумње могло изостати здрављем и животом своје деце. Срамота и грехота! Куд вас повуче ваш ум? Зар не знате да је клетва грех? Но знате ви све то, само ако и вере у то имате, знате врло добро, том сте се и учили, али обмана сујетна човека славила је тада победу, и ви оче победисте и добисте жуђени мандат! Али баш за то страшно Богу сагрешисте; ви ће те се оче бити од немила до недрага што проиграсте дато вам поверење српског народа у два најјача српска изборна среза бачке дијецезе, па нећете имати ни тамо дуга станка, где сте се сада као искушеник прибили; јер је код вас све то прелазно. Сад вас упознасмо и сад вас знамо!

Зато вам одуд из Тителa — Шајкашке — из земље српском крвљу, знојем и муком напојене као бирачи и синови заслужних својих прадедова изричемо неповерење и довикујемо: Повуци се са тога места, са места народне светиње, јер више не заступаш права свога народа, но превртљиво своје уверење. Не заступаш га као што су дужни и као што га заступају достојни синови његови.

У Тителу 12. новембра 1892. год.

Изборници тителске општине:

Атанасије Николин.	Стеван Чавић.
Анд. Зорић.	Гавра Сремац.
Милош пл. Хрњаковић.	Петар Каћура.
Глиша Бешлин.	Рада Небригић.
Тоша Буља.	Шандор Лалин.

Вести из места и са стране.

Племенито дело вршачких Српкиња. Читамо у „Врш. Гласнику“: Да би управни одбор добротворне задруге Српкиња Вршчанака у потпуној мери одговорио свом високом позиву, одредио је чист приход од одржане друштвене вечере на заодевање сиромашних ученица ономесних српских основних школа, те је тиме много суморно лице разведрио, многој сиротици отворио школска врата, те тиме унео луч просвете у најниже слојеве народа, где иначе врло слабо — а можемо рећи никако не — допире. Па пошто је на одређену циљ припала лепа свотица новаца, то је одбор у стању заоденути 24 ученице, које ће се 16. о. м. у понедељак у 4 сахата после подне у великој дворани црк̑в. школске општине наше јавно обавити.

Два пута ослобођен — трећи пут осуђен. Густав Маршал, медицинар на бечкој универси, родом из Петровца, још пре три године држао је наздравицу, у којој је рекао, показујући на Дунав: „Овај је Дунав био словенска река, а по свој прилици ће и опет бити. На његовим обалама има много врба и желео би да на свакој врби виси по један мађарон.“ Због ове наздравице био је тужен, али новосадски суд решио га је оптужбе, пошто у наздравици није нашао ништа, што би „бунило народности.“ На исти је начин судила и сегединска табла, али кр. курија у Будимпешти уништила је и једну и другу осуду, те осудила Маршала на 6 месеци тешке тамнице а осуду мотивисала тако, као да се је Маршал „изразио изразом највеће мржње против Мађара.“

Школа за крпљење. Варош Штрасбург у Елзасу троши годишње 3000 марака, да ученице основних школа науче крпити. Ко зна, какву велику улогу у домазлуку игра крпљење одела и рубља, увидеће, од какве је велике користи по народ ова установа. Ученице обучавају у овом предмету нарочите учитељице четвртком, у који дан нема у школи предавања. Све ствари, које треба крпити, мора да су чисто опране или бар добро ишчеткане, јер се иде за тим, да се у деци пробуди и гаји осећај за чистоту и уредност. Испрва су ученице слабо долазиле у ову школу, али их сада има толико, да се све нова одељења отварају. Данас похађају ту школу преко 1000 ученица, и то је најбољи доказ, да је таква школа од потребе.

Председнички проглас. Председник сједињених држава у Америци, издао је проглас на народ, ко-

јим га позива да светкује 24-ти новембар, а то да се захвали Богу, што је државу ослободио од кужних болести. Овај проглас световног владаоца једне од најнапреднијих држава на свету наишао је на опште одобравање.

Чудно памћење. Варшавски листови јављају да је у Варшаву дошао неки Станислав Черник, књиговођа једне шећерне фабрике, који има чудно памћење и необичне мнемотехничке способности. Черник необично брзо у уму изради најсложеније рачуне и за два минута подиже на квадрат и на куб бројеве који се састоје од пет цифара. Ту скоро позвали су га на један градски скуп, где се драговољно подвргао испитивању. Прегледао за тренут даску, на којој је био исписан дугачки низ цифара, који се састојао из 36 најсложенијих бројева, он их је у уму сабрао у општу суму, после чега је не гледајући у даску, без икакве погрешке, поновио све сабирке. Кад отвори ма какву књигу и прочита у њој две стране Черник од речи до речи понови све што је прочитао. Најинтереснији експеримент био је, кад су му на грчком језику прочитали 80 стихова из „Илијаде", а Черник је од речи до речи поновио стихове, ма да ни мало незна грчки.

Кратке вести. Аустро-угарска влада допустила је слободан прелаз на граници Дрине, који беше обустављен због неколико случајева колере у Србији. — Поговара се, да ће се именовати министар за Чешку и то у особи генерала Лобковића. — Железничка пруга Хајдар-Паша-Ангора довршена је. — Француска војска освојила је Адомеју. — Јављају из Стоколма да је и тамо усвојен закон о војној обвези. — Капетан француског ратног брода „Лабурдуај" заузео је два острва, између Аустралије и Мадагаскара.

Културне и књижевне белешке.

Учење руског језика у индијској војсци. Енглеска влада желећи да у индијској војсци подстакне вољу к учењу руског језика, определила је награду за оне официре, који оће да иду у Русију те да уче руски језик.

Српско учено друштво и краљ. академија. У недељу држало је српско учено друштво у дворани Велике Школе у Београду свој скуп, на којем је изабрало осморицу својих чланова за редовне чланове краљ. српске академије наука и тиме се, завршивши свој рад, спојило са краљ. академијом. Сви остали чланови српског ученог друштва, редовни, почасни и дописни, постали су редовни, почасни и дописни чланови академије, по обављеним изменама у закону о академији.

Новије вести.

Букурешт. У недељу отворена је престоном беседом румунска заступничка комора. У престоној беседи краљ је споменуо и женидбу наследника престола, а казао да су односи са свима државама најпријатељскији.

Сан Франциско. Страшни потрес разорио је град La Union. Много је особа погинуло.

Рим. Из Ватикана добро обавештени кругови држе, да ће мађарско министарство по све забацити основу у погледу грађанског брака.

Краково. Професор Хиндигер, оптужен да је невине људе тужио петроградској полицији, због тобожњег атентата на руског цара, осуђен је на 10 година тешке тамнице. Хиндигер је саслушао осуду с подсмехом. Кад су га водили из судница у затвор, грдио је општинство, које је радосно поздрављало судце, што су осудили овог злочинца.

Беч. Још није решена министарска криза.

Пожун. 17. децембра почиње расправа против Светозара Хурбана, уредника „Narodnih Noviny" због чланка о свечаности Хлубоку.

Београд. Српска влада добила је од бечког министарства спољашњих послова, уверење да су обе владе пристале на продужење трговачког уговора до 1. јула 1893. године.

Петроград. „Новости" пишу да су оним бурним седницама у аустријском царевинском већу узрок догађаји у Будимпешти због Хенцијева споменика. „Петербурскија Вједомости" саветују Словене, да се не радују Тафеовој изјави и да му у опште не верују много. „Новоје Времја" пише, да ни Капривијева изјава није кадра ни из далека да уништи онај утисак, којег је произвела исповест Бизмаркова због фалсификоване Емске депеше.

Дописница уредништва.

В. у Н. У том облику не може се штампати.
Д. у С. Треба да му опростисте. Измирите се.
З. у А. Нема стварне основе.
Ђ. у Л. Саветовати можемо Вам онда, када се на нас обратите потпуним именом Вашим.

РЕД ПЛОВИДБЕ
пароброда кр. угар. државне жељезнице
од 18. фебруара (1. марта) 1892.

ДОЛЕ:

Полази из Вуковара са жељ. стан. 4 с. 30 м. у јутро.
„ „ Вуковара вароши . . . . 5 с.
„ „ Букина . . . . . 5 с. 30 м.
„ „ Паланке . . . . . 7 с.
„ „ Черевића . . . . . 8 с.
Стиже у Нови Сад . . . . . после 9 с. у јутру.

ГОРЕ:

Полази из Новог Сада . . . . 1 с. после подне.
„ „ Черевића . . . . после 2 с.
„ „ Паланке . . . . . 4 с.
„ „ Букина . . . . . 6 с.
Стиже у Вуковар у варош . . . . . 7 с.
Стиже у Вуковар на жељ. стан. . 7 с. 30 м. у вече.

Пароброд иде сваки дан.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 1. МАЈА 1892. ГОД.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	Станице		Мукљевити влак (Orient-Expreß)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.25	2.35	7.35	9.50	—
175	Субатица	„	5.46	6.26	1.46	5.20	—
	Шандор	„		—	—	—	—
	Верушић	„		—	—	—	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.12	—
	Зобнатица	„		—	—	—	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.44	—
	К. Хеђеш	„		—	—	—	—
223	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.16	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.42	—
248	Стари Кер	„		7.46	3.34	8.09	—
	К. Алпар	„		—	—	—	—
260	Кисач	„		8.00	3.51	8.32	—
276	Нови Сад	„	7.34	8.23	4.19	9.15	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.28	—
281	Петроварадин	„		8.28	4.32	9.32	—
286	Карловци	„		8.39	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		8.56	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.07	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.17	5.38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.01	11.28	—
347	Земун	„	8.50	9.47	6.21	11.56	—
359	Београд	„	9.00	10.05	7.15	12.30	—

(Топола: сваког уторника и петка; Топола–Земун: сваке среде и суботе)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	Станице		Мукљевити влак (Orient-Expreß)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.22	8.00	2.35	—
12	Земун	„	3.12	6.02	9.00	3.08	—
27	Батајница	„		—	9.19	3.40	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	3.55	—
41	Стара Пазуа	„		6.33	9.48	4.12	—
49	Инђија	„		6.46	10.01	4.43	—
60	Бешка	„		6.57	10.19	5.08	—
64	Чортановци	„		—	10.27	5.18	—
73	Карловци	„		7.14	10.46	5.42	—
78	Петроварадин	„		—	10.56	5.55	—
81	Петроварадин гр.	„		7.25	11.02	6.03	—
83	Нови Сад	„	4.39	7.37	11.16	6.38	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.19	—
	К. Алпар	„		—	—	—	—
112	Стари Кер	„		8.08	11.55	7.45	—
125	Врбас-Кула	„		8.23	12.18	8.17	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.35	12.36	8.40	—
	К. Хеђеш	„		—	—	—	—
152	Топола	„		8.52	1.02	9.15	—
	Зобнатица	„		—	—	—	—
166	Чантавир	„		—	1.21	9.42	—
	Верушић	„		—	—	—	—
	Шандор	„		—	—	—	—
185	Субатица	стиже	6.34	9.41	2.25	11.00	—
359	Будимпешта	стиже	9.40	1.10	7.25	6.55	—

(Топола–Субатица: сваке среде и суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минутизначе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

ОГЛАСИ.

Gestreifte und karrirte Seidenstoffe, **Louisine — Foulards — Surah — Taffetas — Merveilleux etc. — v. 45 kr. bis fl. 3.85** per Meter versendet roben- und stückweise porto- und zollfrei die **Seiden-Fabrik G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.), **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto. 615

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на једно упражњено стипендијско место у закладу народних добротвора Луке Миланковића и сестре му Марије Петровићке за слушаоце реалке или технике. Годишња је стипендија 500 фор., а добија се у десет месечних оброка.

Првенство имају Новосађани.

Молби ваља прикључити: крштено писмо, сведоџбе о свршеним наукама, сведоџбу сиромаштва и лекарску сведоџбу.

Молбе ваља упутити потписаноме одбору.

Рок стечају четир недеље од првог увртшења.

У Новоме Саду, 17. новембра 1892.

671 1 3 **Црквени одбор**
српске православне црквено-школске општине новосадске.

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на учитељско место у Шумберку. Плата је 300 фор. а. вр. које учитељ у месечним оброцима у напред прима, 40 фор. а. вр. у име повторне школе, које такође у месечним ратама прима, 2 комада ораће земље, на које учитељ порез плаћа, 4 хвата тврдих дрва, за велики укоп и венчаницу 50 нов., од малог укопа 25 нов., ако за перовођу буде изабран имаће награду од 10 ф

Стан се састоји из две собе и кујне. Крај куће се налази лепа башта.

Учитељ је дужан у школи све прописане предмете предавати и у цркви појати и децу црквеном појању обучавати.

Молитељи нека своје молбе пошљу на потписаног председника. Somberek (Baranya m.)

Из скупштинске седнице држане у Шумберку 12. нов. 1892.

Рок стечају траје до 5 децембра (о св. Николи.)

Светислав Зундановић перовођа. 667 1—3 **Роман Урсић** председник.

ПО ГЛАСУ
ОБЈАВЕ.

високог ц. кр. министарства финансија, до 31. децембра 1892. год. последњи је дан исплате сребрних монета конвенционалне вредности. После тога дана плаћаће се на монети само садржина сребра, и то износи на 30% губитка, тако, да ће на једној конвенционалној форинти 29 новч., талир 58 новч., цванцик 9 нов. мање од садање вредности износити.

Ја се препоручујем поседницима сребрна новца да ћу исте најкулантније исплаћивати.

Комитенти са стране могу новац франко поштом на измену шиљати.

БАНКАРСКА И МЕЊАЧКА РАДЊА
МИРОСЛАВА СПАИЋА
668 **у Митровици.** 1—3

ГВОЖЂАРСКА И ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
МИЛЕВЕ удове **ИЛИЋ**
У СТ. ПАЗОВИ
потребује два помоћника, једног гвожђарског и једног шпецерајског који могу одма ступити. 672 1—1

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ДИНЕ МИРЧЕТИЋА
У КУМАНИ
потребује једног вештог помоћника, који говори и пише српски и немачки биће добром платом награђен. Ступање одма или за 14 дана. 670 1—3

Код ТОДОРА МАНДИЋА (у грчкој улици број 6.) има до 20.000 комада здраве американске лозе
РИПАРИЈЕ
669 **по умерену цену на продају.** 1—3

ХИГЈЕА
БАЛЗАМ ЗА КОСУ.

Овај несравњиви препарат јача, уклоњава и чисти косу, враћа свакој **СЕДОЈ** коси њену природну првобитну младићску **БОЈУ И ЛЕПОТУ.** Не садржи никакве фарбе него дејствује на корен косе.

Овај је балзам од медицинских ауторитета опробан и препоручен као **невино и најбоље** од свију средстава за косу.

Једна флаша 2 фор. 50 новч., пробе-флаша 1 фор. 50 нов. искључиво код **С. ДИМИТРИЈЕВИЋА апотекара у Aracs (Franyova) Banat.**
452 18—20

АМЕРИКАНСКЕ ЛОЗЕ
RIPARIA
665 МОЖЕ СЕ ДОБИТИ КОД 2—3
ВЛАСТЕЛИНСТВА У КАМЕНИЦИ.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
САВЕ ТУБИЋА
662 **У ШИДУ** 2—3
потребује једног солидног и вештог помоћника. Ступити може одмах или за 14 дана.

Шпецерајска и гвожђарска трговина
Ј. НЕДЕЉКА
У СРП. ИТЕБЕЈУ
потребује једног ваљаног помоћника, који српски немачки говори. — Ступити може одмах. 657 3—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА
М. П. МИХАЈЛОВИЋА
654 **У ЈАРКОВЦУ** 3—8
потребује једног помоћника. Мануфактуристе имају првенство.

Сопствена израда. **Сопствена израда.**
ПРВА БУДИМПЕШТАНСКА
ЂУРЧИЈСКА И КРЗНАРСКА ТВОРНИЦА.
Ferenz Schlinger
Carlsring 5 Ecke der Trommelgasse.

Препоручује своје богато сложиште ђурчијске и крзнарске робе по најјефтинијој цени.

Налози са стране извршују се поштанским поузећем; ствари које се не допадају, измениће се.

Путничке бунде . . . . . од ф. 25
Мушки капути са крзном постављени „ ф. 10
Бунде за госпође . . . . . „ ф. 10
Муфова . . . . . „ ф. 1
Боа . . . . . „ ф. 3
Огрљака (Krägen) . . . . . „ ф. 1
} па на више.

Мушки и женски капа, путнички врећа за ноге, ловачког украса и све у ову струку спадајуће ствари у лепој изради и најумеренијој цени.

Бунде и зимне хаљине примају се на сачување по врло јефтиној цени. 599 18—16

КОМИСИОНСКА РАДЊА ЗА МАРВУ
Ј. КЕГЛИЋ И БАУМАН
БЕЧ, СТ. МАРКС.
Писарна: III. Hauptstrasse 155.
АДРЕСА ЗА БРЗОЈАВЕ:
КЕГЛИЋ БАУМАН, БЕЧ, СТ. МАРКС.
АДРЕСА ЗА МАРВЕНЕ ПОШИЉКЕ:
КЕГЛИЋ БАУМАН, БЕЧ, СТ. МАРКС.
ПРЕПОРУЧУЈЕ СЕ ЗА КОМИСИОНСКО ПРОДАВАЊЕ СВИЊА НА БЕЧКОМ ЦЕНТРАЛНОМ ВАШАРУ ЗА МАРВУ.
603 12—24

ДО САДА ЈОШ НЕНАДМАШЕНО.
В. МАГЕРА
права, очишћена
Само је онда прави, ако је троугаста боца са означеним окрајцима (црвеном и црном штампом на жутој хартији) облепљена.

МАСТ ОД РИБЈЕ ЈЕТРЕ (LEBERTHRAN)
ВИЉЕМА МАГЕРА
у Бечу.

Испитано од првих медицинских ауторитета због Аке сварљивости и за децу препоручено и прописано, у свима случајевима где лекар с успехом намерава постићи ојачање целог организма. нарочито пуће и груди, побољшање сока и чишћење крви у опште — **флаша по 1 фор.** — на фабричком сложишту, **Беч, III./3., Heumarkt 3.**, као и у извише апотека и спецерајских трговина, у аустро-угар. монархији праве ове масти добити.

Добити се може: У Новоме Саду код гг. Јов. Грозингера, Г. Плавшића, апотекара; Браће Вагнера и Љ. Стефановића, трговаца.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ И ОТПРАВНИШТВО ЗА АУСТРО-УГАРСКУ код
W. MAGER, Wien,
III./3., Heumarkt 3.
606 5—18

Властник: Славко Свет. Милетић. Главни уредник: др. Јован Пачу. Одговорни уредник: Ђорђе Бакаловић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду.